

Кухарик В.В. – к. е. н., старший викладач кафедри міжнародних економічних відносин та управління проектами ВНУ імені Лесі Українки  
Рошко І. О – студент 5 курсу факультету міжнародних відносин

## **ЕКОНОМІЧНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ**

Анотація. Міжнародне середовище має динамічний характер, стійку тенденцію до кількісного зростання і якісного розвитку. З огляду на ускладнення структури світової економіки, системи регулювання та управління міжнародними економічними відносинами, виникає необхідність у більш ретельному та виваженому підході до вибору інструментарію реалізації зовнішньоекономічної політики. Нині, одним із таких інструментів стала економічна дипломатія, яка виступає одночасно інструментом стимулювання світових товарно-інвестиційних потоків, фактором захисту національних інтересів та забезпечення економічної безпеки держав тощо.

**Ключові слова:** економічна дипломатія, ієрархічна модель, гетерархічна модель, пасивна, адаптаційна, активна економічна дипломатія.

Kukharyk Viktoriia, Roshko Ivan. Economic diplomacy as a tool in ensuring national interests. The international environment is characterized by dynamic character, a steady trend towards quantitative growth and qualitative development. There is a necessity for a more careful and balanced approach to the choice of foreign economic policy, given the complexity of the world's economy structure, the system of international economic relations regulation and management. Today, economic diplomacy has become one of such tools that is both an instrument for stimulating world trade and investment flows, a

factor in protecting national interests and ensuring the economic security of states etc.

Key words: economic diplomacy, hierarchical model, heteroarchic model, passive, adaptive, active economic diplomacy.

Економічній дипломатії належить визначальне місце в системі міжнародних економічних відносин. Саме тому, питання економічної дипломатії постійно перебувають у центрі уваги як закордонних, так і вітчизняних дослідників.

Так, англійські дослідники Н. Бейн і С. Вулкок відносять до економічної дипломатії «політику, пов'язану з виробництвом, рухом і обміном» [11].

В. М. Барановська визначає економічну дипломатію як комплекс торговельно-економічних відносин і дипломатії, а також інших факторів, які взаємодіють між собою та мають значний вплив на зовнішньоекономічну політику держави [1, с. 25].

В. А. Вергун описує економічну дипломатію багатосторонньою діяльністю, що розвивається в сучасних умовах на двосторонній та багатосторонній основах і функціонує на мега-, макро-, мезо-, макрорівнях, відповідно віддзеркалюючи матеріальні інтереси міжнародних економічних та валютно-фінансових організацій, регіонів, держав, галузей національної економіки, транснаціональних корпорацій, господарських об'єднань, підприємств [2, с. 150].

На думку Н. М. Грущинської, економічна дипломатія – це особливий фундаментальний антикризовий інструмент, направлений на захист економічних інтересів країни [4, с. 86].

О. О. Мамалига трактує економічну дипломатію як використання урядом для досягнення своїх цілей наявних у його розпорядженні економічних засобів тиску [7].

Л. Х. Тихончук вважає, що економічна дипломатія – це засіб реалізації зовнішньоекономічних інтересів учасників міжнародних відносин і офіційна діяльність органів державного управління з реалізації механізмів зовнішньоторгової політики [8].

О. М. Шаров зазначає, що економічна дипломатія являє собою сплав економіки та політики, доведений до рівня прийняття та реалізації управлінських рішень, за допомогою і посередництва яких здійснюється співробітництво та суперництво у сучасному світі, визначають форми й методи розвитку та вдосконалення ринкової економіки [10].

На думку Ю. О. Чугаєнко, економічна дипломатія – це діяльність з реалізації національних економічних інтересів на світовій арені і захисту національної безпеки дипломатичними методами [9 с. 59-69. ]

Отже, відсутня єдність підходів щодо трактування поняття «економічна дипломатія» і сприймається науковцями як засіб, інструментарій, діяльність державних структур, але погоджуємося, що економічну дипломатію варто розглядати як координацію у зовнішньоекономічній царині дій державних і недержавних структур, спрямованих в умовах постійних трансформаційних змін у світовій економіці на забезпечення «міжнародного порядку» та національної безпеки держави [6].

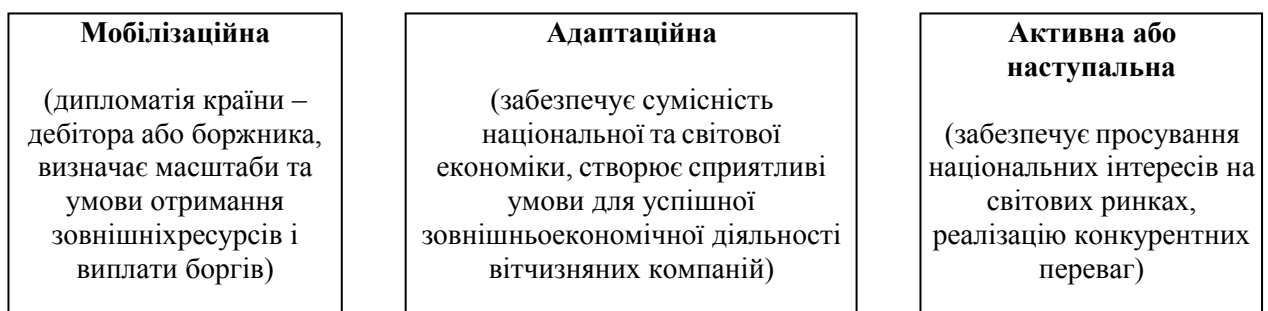
Економічній дипломатії та економічній безпеці притаманний інтегральний характер, оскільки ці дві сфери діяльності міцно пов'язані між собою і є результатом спільних зусиль не лише державних установ, але усього суспільства, що проявляється через діяльність всіх гілок влади на всіх рівнях (від загальнодержавного до місцевого), наявних у державі сил і засобів, об'єднань громадян та окремих осіб [5, с. 11].

Нині, країни використовують різні моделі організації офіційної економічної дипломатії. Зокрема, система економічної дипломатії Франції застосовує ієрархічну модель, яка передбачає, що лише Міністерство закордонних справ (МЗС) або інше профільне міністерство бере на себе функцію головного координатора комплексу дій з розвитку економічних зв'язків та забезпечення економічних інтересів країни на міжнародному рівні. Чітка ієрархія такої моделі полягає в тому, що саме цей координаційний центр визначає стратегію та тактику співпраці з органами виконавчої влади, урядовими і неурядовими організаціями, підприємствами та компаніями в країні перебування дипломатичної місії.

Гетерархічна модель, що використовується у США, натомість, передбачає, що МЗС або інша уповноважена установа користується

послугами третіх осіб або організацій для вирішення конкретних завдань і є лише контролером ситуації в країні перебування дипломатичної місії. Зокрема, при потребі делегуються певні повноваження і даються завдання агентствам з просування експорту, проведення маркетингових досліджень, формування попиту, залучення інвестицій, тощо. Такі агенції успішно діють в інтересах уряду США за кордоном і фінансуються з державного бюджету. Мається на увазі, зокрема: агентства з просування експорту (*англ. export promotion agencies, EPA*) та агентства з заохочення інвестицій (*англ. Investment promotion agencies, IPA*). Ще більш чітко організована робота в країнах, де створені Міністерства економічної дипломатії, які фахово, з урахуванням світового досвіду, займаються усім спектром питань своєї компетенції [3, с. 69].

**Дослідники** виокремлюють три напрямки економічної дипломатії: мобілізаційна (пасивна); адаптаційна; активна (наступальна), (рис. 1).



**Рис. 1.** Основні напрями економічної дипломатії

**Джерело:** [3, с. 101].

Отже, основною функцією економічної дипломатії в забезпеченні економічної безпеки на глобальному рівні є стимулювання світових товарно-інвестиційних потоків, підвищення конкурентоспроможності національних економік країн. Оскільки вона націлена на захист національних інтересів у зовнішньому економічному середовищі, а її засоби здійснюють безпосередній вплив на базові функціональні складові економічної безпеки, можемо зробити висновок, що сучасна економічна дипломатія є одним з найефективніших інструментів забезпечення економічної безпеки держави.

## Список використаних джерел

1. Барановська В.М. Роль економічної дипломатії у зовнішньоекономічній діяльності країни. Економіка та держава. 2012. № 2. С. 24-25.
2. Вергун В. А. Економічна дипломатія в системі чинників міжнародної конкурентоспроможності України. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2008. № 74. Ч. 1. С.150–154.
3. Вергун В.А. Економічна дипломатія: навчальний посібник / В.А. Вергун. - К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2010. -303 с.
4. Грущинська Н.М. Реалізація економічної дипломатії в системі сучасних міжнародних відносин: потенціал креативності та традиційні підходи. Зовнішня політика і дипломатія: традиції, тренди, досвід. 2017. Випуск 24. Ч.3. С.86-92.
5. Економічна безпека: навчальний посібник / [О.Є Користін, О.І. Баранецький, Л.В. Герасименко та ін.]; за ред. О.М. Джужі. – К.: Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2010. – 368 с.
6. Левченко Н. М., Антонова Л. В. Економічна дипломатія як запорука національної безпеки держави. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 5. – URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1698> (дата звернення: 14.04.2021). DOI: [10.32702/2307-2156-2020.5.2](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2020.5.2)
7. Мамалига О.О. Трансформація економічної дипломатії в міжнародних економічних відносинах. URL: [http://tppe.econom.univ.kiev.ua/data/2015\\_30/](http://tppe.econom.univ.kiev.ua/data/2015_30/) (дата звернення: 19.04.2021).
8. Тихончук Л. Х. Трансформація функцій державного управління в сфері регулювання міжнародної економічної діяльності. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. № 6. – URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1258> (дата звернення: 24.04.2021).
9. Чугаєнко Ю.О. Економічна дипломатія в системі управління зовнішньоекономічною діяльністю держави. Актуальні проблеми економіки. 2013. №3(141). С.59-69.

10. Шаров О. М. Економічна дипломатія: основи, проблеми та перспективи : монографія. Національний інститут стратегічних досліджень. Київ: НІСД, 2019. – 560 с.

11. Stephen Woolcock, Nicholas Bayne The New Economic Diplomacy: Decision-Making and Negotiating in International Economic Relations (G8 & Global Governance S.). – Ashgate Publishing Ltd. – UK 2005, 314 p.